

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**
(на матеріалах Головного управління ДПС у Полтавській області)

**TAX REGULATION
OF SMALL BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE**
(on the materials of the Main Directorate
of the State Tax Service in Poltava region)

Виконав: здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи 6Ф
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Осокін А.О.
(прізвище та ініціали)
Керівник: Чижова Т.В.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2024 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри, д.е.н., професор
_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА
«02» 10 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Осокіну Антону Олексійовичу _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Податкове регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні (на матеріалах Головного управління ДПС у Полтавській області) _____

керівник роботи Чижова Таміла Володимирівна, к.е.н., доцент _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «29» вересня 2023 року № 503-с

2. Строк подання роботи здобувачем 24 січня 2024 року _____

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні видання, звітність Державної податкової служби України, звітність ГУ ДПС у Полтавській області _____

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-організаційні основи податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу. Оцінка фіскальних наслідків податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні. Вектори розбудови податкового регулювання малого підприємництва в Україні. _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 7 рисунків та 22 таблиці _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Таміла ЧИЖОВА, доцент	02.10.23	30.11.23
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	02.10.23	28.12.23

7. Дата видачі завдання 02.10.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	03.10.23-10.10.23	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	11.10.23-16.10.23	виконано
3.	Написання 1 розділу	17.10.23-25.10.23	виконано
4.	Написання 2 розділу	26.10.23-09.11.23	виконано
5.	Написання 3 розділу	10.11.23-27.11.23	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	28.11.23-30.11.23	виконано
7.	Оформлення роботи	01.12.23-28.12.23	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	29.12.23	виконано
9.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	16.01.24	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	24.01.24	

Здобувач Антон ОСОКІН
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи Таміла ЧИЖОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Осокін А.О. Податкове регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. – Херсонський національний технічний університет, Хмельницький, 2024.

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено комплексному дослідженню питань податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні. Визначено теоретико-організаційні основи податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу. Проведено оцінку фіскальних наслідків податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні. Використані дані статистичної і бюджетної звітності за 2020-2022 роки. Розглянуто вектори розбудови податкового регулювання малого підприємництва в Україні.

Ключові слова: малий бізнес, податкове регулювання, спрощена система оподаткування, єдиний податок, місцеві бюджети, податкові надходження.

ANNOTATION

Osokin A.O. Tax regulation of of small business entities in Ukraine. - As manuscript.

Master's qualifying thesis in specialty 072 – finance, banking and insurance. – Kherson National Technical University, Khmelnytskyi, 2024.

The master's qualification theses is devoted to a comprehensive study of issues of tax regulation of small business entities in Ukraine. The theoretical and organizational foundations of tax regulation of small business entities are defined. The fiscal consequences of tax regulation of small business entities in Ukraine are assessed. Statistical and budget reporting data for 2020-2022 are used. The vectors of development of tax regulation of small business in Ukraine are considered.

Key words: small business, tax regulation, simplified taxation system, single tax, local budgets, tax revenues.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	9
1.1. Економічна сутність та роль малого бізнесу у соціально-економічному розвитку країни	9
1.2. Сучасні механізми податкового регулювання розвитку малого підприємництва	18
1.3. Особливості справляння єдиного податку суб'єктами малого бізнесу в Україні	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІСКАЛЬНИХ НАСЛІДКІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	37
2.1. Діагностика основних показників діяльності малого підприємництва	37
2.2. Моніторинг фіскальної ефективності єдиного податку при формуванні місцевих бюджетів України	49
2.3. Аналіз надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів Полтавської області	60
РОЗДІЛ 3. ВЕКТОРИ РОЗБУДОВИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	69
3.1. Світовий досвід оподаткування малого підприємництва в контексті податкових реформ в Україні	69
3.2. Шляхи вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу ...	81
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96

ВСТУП

Актуальність теми. Малі підприємства відіграють важливе соціально-економічне значення у розвитку будь-якої цивілізованої держави. За рівнем розвитку цього інституту країни можна судити про її здатність пристосовуватися до мінливого економічного середовища, створювати умови для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда, що позитивно позначається на процесах єднання нації, збереженні її національного духу і національної гідності.

Мале підприємництво є одним з найбільш впливових секторів економіки і водночас, як показує досвід, дає право вирішувати серйозні проблеми соціально-економічного та політичного напрямку. В умовах євроінтеграції мале підприємництво - це найбільш дієвий інструмент зростання обсягів національного виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг першої необхідності, який вирішує першочергові проблеми зайнятості та належного рівня життя і розвитку суспільства.

Для України, котра перебуває на стадії активної розбудови ринкових відносин створення та розвиток сектору малого підприємництва має стати основою соціальної реструктуризації суспільства, що забезпечує підготовку населення і перехід всього господарства країни до соціально орієнтованої ринкової економіки. За показниками розвитку та рівнем включення у вирішення найважливіших соціальних проблем вітчизняний сектор малого підприємництва значно поступається розвиненим країнам світу. Недостатня увага до питань формування сприятливих рамкових умов розвитку малого бізнесу з боку держави та громадських організацій заважає суб'єктам малого підприємництва в нашій країні функціонувати так ефективно, як це відбувається в західних країнах. Звернення до проблем розвитку малого підприємництва обумовлено його важливим значенням в соціально-економічному житті країни. Сьогодні дуже важливо зрозуміти, як відбувається

адаптація сучасних підприємців, які фактори мають вирішальний вплив на розвиток малого підприємництва в Україні та який характер цього впливу.

Оподаткування малого бізнесу в Україні зазнало чимало структурних й інституційних змін з моменту його впровадження. Однак і на сучасному етапі соціально-економічного розвитку однією з нагальних проблем й водночас однією з стратегічних цілей реформування української економіки є подальше формування і зміцнення потенціалу розвитку малого підприємництва в Україні.

Крім того, надзвичайної актуальності для нашої країни набуває засвоєння світових принципів податкового регулювання та вивчення зарубіжного досвіду організації податкового контролю, зокрема, у сфері малого бізнесу, оскільки зазначене сприятиме більш швидкому подоланню існуючих недоліків національної системи оподаткування. Сучасні тенденції до все більшої глобалізації світової економіки та участь України у цих процесах, зокрема, вступ до СОТ, інтеграція вітчизняної економіки з економікою країн ЄС, неминуче підвищують актуальність питання гармонізації податкового законодавства, у тому числі в частині податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу, відповідно до світової практики.

Різноманітні аспекти, пов'язані з теорією та практикою функціонування інституту малого підприємництва, проблемами його державного регулювання висвітлені у працях таких провідних вчених, як: З. Варналій, Л. Воротіна, Т. Говорушко, О. Кужель, Р. Ларіна, С. Реверчук та ін. Дослідженням еволюції складових спеціальних податкових режимів, аналізу їх особливостей та рівню податкового навантаження у своїх дослідженнях приділяло увагу багато вітчизняних вчених, зокрема: О. Бондаренко, В. Жданова, Ю. Іванов, О. Молдован, Л. Олійник, С. Сарана, М. Слатвінська, О. Чабанюк та інші.

Однак, зазначимо, що у літературних джерелах вітчизняної фінансової думки недостатньо уваги приділено аналізу ефективності податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу і відсутній комплексний концептуальний підхід до його розгляду. Здебільшого в науковій літературі фрагментарно розглядаються питання функціонування пільгових режимів або аналізуються

окремі їх складові, що вказує на недостатнє вивчення окресленої проблематики.

Актуальність зазначених аспектів, науково-теоретична і практична значущість цих проблем, недостатній рівень їхнього вивчення та обґрунтування зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи магістра, визначили мету й основні завдання наукового дослідження.

Теоретичне та практичне значення. Тема дослідження має важливе теоретичне значення, яке полягає в обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу та підвищення ефективності його інструментарія.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції кваліфікаційної роботи магістра можуть бути використані як органами Державної податкової служби України в процесі вдосконалення політики податкового регулювання підприємницької діяльності, так і органами місцевого самоврядування в процесі покращення формування фінансових ресурсів територіальних громад.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є обґрунтування особливостей податкового регулювання розвитку суб'єктів малого бізнесу в Україні шляхом визначення теоретико-організаційної сутності спрощеної системи оподаткування та її практичного застосування в умовах воєнного стану.

Досягнення визначеної мети передбачало вирішення таких завдань:

- визначити економічну сутність та роль малого бізнесу у соціально-економічному розвитку країни;
- дослідити сучасні механізми податкового регулювання розвитку малого підприємництва;
- охарактеризувати особливості справляння єдиного податку суб'єктами малого бізнесу в Україні;
- зробити діагностику основних показників діяльності малого підприємництва;
- провести моніторинг фіскальної ефективності єдиного податку при формуванні місцевих бюджетів України;

- проаналізувати надходження єдиного податку до місцевих бюджетів Полтавської області;

- узагальнити світовий досвід оподаткування малого підприємництва в контексті податкових реформ в Україні;

- розглянути шляхи вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу.

Об'єкт дослідження – спрощена система оподаткування як форма податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано системний підхід і використано різноманітні наукові методи, зокрема: методи теоретичного узагальнення, індукції та дедукції, групування – для дослідження понятійного апарату, ролі та сутності малого підприємництва та спрощеної системи його оподаткування; аналізу та синтезу, порівняння – для визначення ефективності податкового регулювання малого бізнесу в Україні та фіскальної ефективності єдиного податку при формування бюджетних ресурсів держави та органів місцевого самоврядування; графічний метод – для наочного подання статистичного матеріалу та встановлення взаємозв'язків між показниками.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні концептуальних основ податкового регулювання діяльності суб'єктів малого бізнесу в контексті реалізації стимулюючої податкової політики держави в умовах воєнного стану.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра розглянуто теоретико-організаційні основи податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу, визначено економічну сутність та роль малого бізнесу у соціально-економічному розвитку країни, досліджено сучасні механізми податкового регулювання розвитку малого підприємництва, систематизовано особливості

справляння єдиного податку суб'єктами малого бізнесу в Україні. Другий розділ кваліфікаційної роботи магістра присвячений оцінці фіскальних наслідків податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу в Україні, в ньому зроблена діагностика основних показників діяльності малого підприємництва, проведений моніторинг фіскальної ефективності єдиного податку при формуванні місцевих бюджетів України, проаналізовані надходження єдиного податку до місцевих бюджетів Полтавської області. У третьому розділі кваліфікаційної роботи магістра узагальнено світовий досвід оподаткування малого підприємництва в контексті податкових реформ в Україні, розглянуті шляхи вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу.

Основний текст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 101 сторінці комп'ютерного набору, містить 22 таблиці, 7 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 102 сторінки. Список використаних джерел налічує 62 найменування і розміщений на 6 сторінках.

Характеристика суб'єкту дослідження (бази практики). Дослідження проведено на основі даних Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області.

Головне управління Державної податкової служби у Полтавській області (далі – ГУ ДПС) є територіальним органом, утвореним на правах відокремленого підрозділу Державної податкової служби України (далі – ДПС), та забезпечує реалізацію повноважень ДПС на території Полтавської області.

ГУ ДПС керується Конституцією і законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими згідно з Конституцією та Законами України, актами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України, що належать до компетенції ДПС, наказами ДПС, дорученнями керівництва ДПС, іншими актами законодавства.

Діяльність ГУ ДПС спрямована на безумовне забезпечення виконання показників наповнення бюджету, підвищення якості адміністрування податків, зборів, інших платежів, а також єдиного соціального внеску, проведення контрольно-перевірочної роботи, контролю за виробництвом та обігом спирту,

алкогольних напоїв і тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального, погашення податкового боргу, здійснення сервісного обслуговування платників податків, налагодження системної роботи та встановлення зворотного зв'язку з представниками бізнес-спільноти, громадськості, органів місцевого самоврядування тощо.

ГУ ДПС утворюється в межах граничної чисельності державних службовців та працівників ДПС і коштів, передбачених на утримання ДПС, ліквідується, реорганізовується керівником ДПС як її відокремлений підрозділ за погодженням з Міністром фінансів. ГУ ДПС утворюється без статусу юридичної особи та є органом державної влади, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк зі своїм найменуванням та із зображенням Державного Герба України, є розпорядником бюджетних коштів.

Огляд джерел, що використані в роботі. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, звітні дані Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, а також монографічні дослідження та публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних авторів з питань податкового регулювання суб'єктів малого бізнесу.

В процесі дослідження особлива увага приділялася науковим розробкам таких авторів: В. Андрущенко, В. Баранової, З. Варналія, І. Волохової, А. Гриценка, Л. Демиденко, І. Запатріної, Ю. Іванова, А. Крисоватого, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, В. Мельника, В. Опаріна, Т. Паєнтко, М. Романюка, Л. Сідельникової, М. Слатвинської, А. Соколовської, К. Швабія та інших.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи магістра обговорено на 2 конференціях, зокрема: «Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації» (м. Херсон, 2022 р.); «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Херсон, 2023 р.).